

”Terhveisiä ja toivemysiikkiä meänkielelä, ruottiksi ja suomeksi”

Monikielisiä käytänteitä vähemmistökielisessä Meänraatiossa

J A A N A K O L U

Itä-Suomen yliopisto

Tiivistelmä. Tutkimuksen tavoitteena on kartoittaa Norrbotenin alueella toimivan Meänraatio-kanavan toimittajien käsityksiä meänkielestä, monikielisyydestä ja monikielisistä käytänteistä. Viitekehysenä on vähemmistökielinen radiokanava ja erityisesti sen Finnmix-ohjelma, jota lähetetään kolmella kielellä: meänkielellä, ruottiksi ja suomeksi. Monikielisyyttä ja monikielisiä käytänteitä tarkastellaan artikkelissa Ruotsin kansallisen vähemmistökielen, meänkielen, näkökulmasta. Tutkimus perustuu sekä etnografiseen että vuorovaikutukselliseen aineistoon. Etnografinen aineisto koostuu Meänraation toimittajien yhteishaastattelusta sekä tutkijan Finnmix-lähetyksistä tekemistä havainnoista ja niistä tehdyistä lokikirjamerkinnoista, vuorovaikutuksellinen aineisto taas Finnmix-lähetyksien tallenteista ja niistä tehdyistä litteroinneista. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys on sociolinguvistinen monikielisyystutkimus, ja se pohjautuu erityisesti *translanguaging*-teoriaan, jossa tutkimuksen kohteena ovat monikieliset käytänteet. Finnmix-ohjelman tärkein monikielinen käytänte on limittäiskieleily eli useamman kielen käyttäminen samassa keskustelussa. Limittäiskieleilyn tilanessa ylitetään kielirajat ja neuvotellaan jatkuvasti kielellisistä merkityksistä.

Avainsanat: Tornionjokilaakso; translanguaging; limittäiskieleily; limittäiskieleilyn tila; kielirepertuaari; kielelliset resurssit; media

1. Johdanto

Kerätessäni Ruotsin puolella rajaa Tornionjokilaaksossa¹ (*Tornedalen*) haastatteluaineistoa *Sata ruotsinsuomalaista ja meänkielistä kielellistä elämäntarinaa* -korpushanketta varten kertoi usea haastateltava pitävänsä yllä meänkielen ja suomen taitoaan kuuntelemalla Ruotsin radion² meänkielistä *Meänraatiota* ja varsinkin sen tuottamaa monikielistä *Finnmix*-ohjelmaa. Myös nuoremmat meän- ja suomenkielissä perheissä kasvaneet 20–30-vuotiaat, jotka eivät itse omien sanojensa mukaan puhuneet meänkieltä tai suomea, sanoivat kuuntelevansa kyseistä radio-ohjelmaa. Käytännössä ohjelman monikielisyys tarkoittaa sitä, että *Finnmixin* kuuntelijat voivat soittaa tai kirjoittaa ohjelmaan ja lähettää terveisiä, onnentoivotuksia sekä musiikkitoiveita kolmella kielellä (Sveriges Radio 2023a, 2023b). Meänraatio-kanavan kotisivuilla *Finnmix*-ohjelmaa kuvataan näin: ”Terhveisiä ja toivemysiikkiä meänkielelää, ruottiksi ja suomeksi” (Sveriges Radio 2023b). Toivottu musiikki on pääasiassa meän-, suomen- ja ruotsinkielistä, mutta välillä toimittajat soittavat musiikkia myös muilla kielillä. Esimerkkinä usein toivotuista artisteista voi mainita jällivaaralaisen Hooja-duon.³

¹ Tornionjokilaakso on maantieteellinen alue, joka käsittää Tornio- ja Muoniojoen varressa olevat kunnat molemmin puolin Suomen ja Ruotsin rajaa. Tässä tutkimuksessa viitataan Tornionjokilaaksolla pääasiassa nykyiseen Ruotsin puolella olevaan alueeseen. Nykyään meänkieli on Ruotsissa kansallinen vähemmistökieli, ja sen puhujilla on meänkielen ns. hallintoalueella (ruots. *förvaltningsområde*) tiettyjä kielellisiä erityis oikeuksia. Myös meänkielellä on eri varieteetteja ja puhujat voivat käyttää niistä nimiä meänkieli, suomi, Tornionjokilaakson suomi, lannankieli tai kveeni. (Arola ym. 2013: 3.) Kveenit ovat alkuperäiskansa, jolla on historiallinen levinneisyys Pohjois-Norjassa, Ruotsissa ja Suomessa. Lantalaisilla tarkoitetaan niitä meänkielisiä (tai lannankielisiä), jotka eivät tunnista itseään tornionlaaksolaisiksi, sillä heidän juurensa eivät ole Tornionjokilaaksossa vaan Kiirunan ja Jällivaaran malmialueilla (*Malmfälten*; Svenska Tornedalingars Riksförbund n.d.).

² Ruotsin radio *Sveriges Radio* (SR) on julkisrahoitteinen yleisradioyhtiö. Meänraatio toimii Ruotsin radio Norrbottenin organisaation alaisuudessa.

³ Nimi äännetään [hʊj:a]. Hooja-duon toisella jäsenellä on suomalaiset juuret. Useita heidän kappaleitaan oli Ruotsin Spotifyn kuunnelluimpien kappaleiden listalla vuonna 2022 (Sveriges radio 2022). Duon nimi tulee sanasta *huija* ’hui, hyi’.

Finnmix-radio-ohjelma perustettiin Ruotsin radioon jo vuonna 1988. Ohjelman ideoi toimittaja Kyllikki Kenttä, jonka mukaan se luotiin ”rakentamaan siltoja eri kielten välille” (Sihlman 2018). Vuonna 2000 meänkieli sai suomen, saamen, jiddišin ja romanin ohella Ruotsin kansallisen vähemmistökielen aseman (SFS 2009:724), ja nykyään Ruotsin radio on velvollinen tarjoamaan radio-ohjelmia kyseisillä kielillä. Se on myös sitoutunut lisäämään lähetyksiä Ruotsin kansallisilla vähemmistökielillä vuosina 2020–2025 (Sändningstillstånd 2020–2025), joten uusia ohjelmia suunnitellaan ja kehitetään jatkuvasti. Meänraatio lähetti ensimmäiset suomenkieliset radiolähetykset kuitenkin jo vuonna 1957.

Meänraation toimituksessa työskentelee kokopäiväisesti kuusi ja osa-aikaisesti neljä henkilöä, joista kuusi Pajalan toimituksessa, kolme Övertorneålla ja yksi Uppsalassa. Ohjelmapäällikkö Pia Pantzaren mukaan Meänraation ohjelmat on suunnattu erityisesti niille, joilla on kulttuurinen tai kielellinen yhteys meänkieleen ja Tornionjokilaaksoon, mutta Meänraatio pyrkii myös lisäämään yleisön tietämystä Tornionjokilaakson kulttuurista ja meänkielestä: ”Tavoitteena on osaltaan vahvistaa ja kehittää Tornionjokilaakson kielellistä ja kulttuurista identiteettiä, joten lähetämme pääsääntöisesti aina meänkielellä” (kirjoittajan oma käännös). Meänraatio lähettää uutisia, kulttuurua, urheilua, ajan-kohtaisohjelmia, lastenohjelmaa *Meän kläpit*, nuortenohjelmaa *Gräns-löst* ja perjantaisin monikielistä *Finnmix*-ohjelmaa, joka Pia Pantzaren mukaan on erityisen suosittu. (Kahn Nord 2022.)

Tämän tutkimuksen tavoitteena on kartoittaa Meänraation radiojuontajia haastatteleamalla, millaisia käsityksiä toimittajilla on meänkielestä, monikielisyydestä ja monikielisistä käytänteistä erityisesti vähemmistökielisen radiokanavan ja monikielisen Finnmix-ohjelman viitekehyksessä, mutta myös yleensä Tornionjokilaaksossa ja ruotsalaisessa yhteiskunnassa. Lisäksi tarkastellaan monikielisiä käytänteitä Finnmix-ohjelman juontajien ja lähetyksiin soittavien kuuntelijoiden keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Monikielisiä käytänteitä ovat esimerkiksi *limittäiskieleily*, jolla tarkoitetaan kahden tai useamman kieli-resurssin käyttöä samassa keskustelussa (García & Li 2014; Li Wei 2018).

Muita käytänteitä ovat metakielen käyttö sekä merkityksistä neuvotteleminen yli kielirajojen ja kieliresursseja hyväksi käyttäen (esim. García & Li Wei 2014; Kolu 2017). Näitä monikielisiä käytänteitä tarkastellaan translanguaging-teorian näkökulmasta, jonka mukaan yksilöiden kielet nähdään kieliresursseina, joita kukin yksilö on elämänsä varrella kartuttanut ja joita hän voi hyödyntää vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa esimerkiksi limittäiskieleilemällä (Blommaert & Backus 2011). Monikieliset puhujat eivät välttämättä tiedosta tai ajattele puhuvansa eri kieliä, vaan kieliresurssit voivat nivoutua monikielissä keskusteluissa yhtenäiseksi limittäiskieleilyksi. Tässä tutkimuksessa on kuitenkin välttämätöntä käyttää kieliresursseista nimityksiä meänkieli, suomi ja ruotsi, sillä muutoin puhujien kieliresurssien moninaisuutta olisi mahdotonta kuvata. Käytän myös termejä *monikielisyys* ja *monikielinen* määrittelemättä kielten määrää tai kielitaidon tasoa (vrt. Martin 2016).

Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

1. Millaisia käsityksiä vähemmistökielisen Meänraatio-kanavan toimittajilla on meänkielestä, monikielisyydestä ja monikielisistä käytänteistä erityisesti Finnmix-ohjelman viitekehyksessä?
2. Miten monikieliset käytänteet ilmenevät radiojuonnoissa sekä kuuntelijoiden puheenvuoroissa?
3. Mitä funktioita monikielisillä käytänteillä on Finnmix-ohjelmassa?

Monikielisyyttä ja monikielisiä käytänteitä tiedotusvälineissä on tutkittu melko vähän varsinkin vähemmistökielisen median näkökulmasta (esim. Muhonen 2010, 2013). Tutkimusta aiheesta kuitenkin tarvitaan, sillä monikielisyyden lisääminen televisiossa ja radiossa voi olla yksi keino tukea vähemmistökielten elpymistä ja käyttöä sekä vahvistaa vähemmistökielen puhujien kielellistä ja kulttuurista identiteettiä (Arola ym. 2013; Kolu 2023). Erityisesti mediat, jotka perustuvat suulliseen tuottamiseen, kuten radio, ovat vähemmistökielten puhujien suosiossa. Sen vuoksi radion roolia voidaan pitää kielten elvyttämisen prosessissa tärkeänä. (Arola ym. 2013: 40.) On myös tärkeää kartoittaa ja huomioida

kansallisen vähemmistökielisen median toimittajien ajatuksia sekä kokemuksia, kun median tarjontaa kehitetään.

Vaikka artikkelissa tarkastellaan radio-toimittajien käsityksiä meänkielestä, monikielisydestä ja monikielisistä käytänteistä, kuvastavat heidän käsityksensä luultavasti heidän ajatuksiaan näistä teemoista myös laajemmin monikielisessä Tornionjokilaaksossa ja ruotsalaisessa yhteiskunnassa. Kieliin liittyvät diskurssit mediassa eivät synny ja kehity tyhjiössä vaan ympäröivässä kieliyhteisössä ja ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Lisäksi voi olettaa, että toimittajien sekä kuulijoiden keskinäiset kielelliset käytänteet Finnmix-ohjelmassa peilaavat Tornionjokilaakson ja Pohjois-Ruotsin moniäänisyyttä myös yleisemmin.

Artikkelin luvussa 2 tarkastellaan Tornionjokilaakson monikielisuuden taustaa. Luku 3 johdattelee tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja keskeisiin käsitteisiin. Luvussa 4 käsitellään aiempia tutkimuksia monikielisistä käytänteistä mediassa. Luvussa 5 esitellään tutkimukseen osallistuneet Meänraation toimittajat ja heidän kielitaustansa. Lisäksi kuvataan sekä haastatteluaineisto että Meänraation Finnmix-ohjelman nauhoitteista kerätty tutkimusaineisto ja analyysimenetelmät. Luvussa 6 esitellään tutkimuksen analyysi ja tulokset sekä vastataan tutkimuskysymyksiin. Luvussa 7 tehdään yhteenveto keskeisistä tuloksista ja pohditaan niiden merkittävyyttä. Lopuksi samassa luvussa pohditaan, miten tutkimusta voisi jatkaa.

2. Monikielisyys Tornionjokilaaksossa

Tornionjokilaaksossa uskotaan olleen suomenkielistä asutusta jo yli tuhat vuotta sitten (Hyltenstam & Milani 2012: 38; Lainio & Wande 2015). Aikojen saatossa Ruotsin Tornionjokilaaksoon on myös muutettu eri puolilta nykyisen Suomen alueelta (Lainio 1999). Kun Ruotsi vuonna 1809 menetti Suomen Haminan rauhan yhteydessä Venäjälle, oli väestö Tornionjokilaaksossa pääasiassa suomen- ja saamenkielistä mutta myös monikielistä, sillä avioliittoja solmittiin yli kielirajojen (Lainio 1999: 163). Uusi raja Ruotsin ja Venäjän välillä vedettiin niin, että

suomenkielinen väestö jakautui kahtia molemmille puolille Tornionjokea (Paunonen 2018: 16). Tämän kahtiajaon seurauksena suomen kieli Ruotsin puolella rajaa alkoi vähitellen kehittyä omaan suuntaansa, ja eriytymistä on tapahtunut jo yli kaksisataa vuotta.

Kielelliselle eriytymiselle ja alueen ruotsinkielistymiselle antoi sykäyksen 1800-luvun loppupuolella Ruotsin valtion Pohjois-Ruotsin väestöön kohdistama ruotsalaistamispolitiikka. Erityisesti koulut olivat tärkeitä tässä ruotsalaistamisprosessissa. 1800-luvulla Ruotsin Tornionjokilaaksossa oli vielä suomenkielisiä kouluja, mutta 1900-luvun alkupuolella suomen kielen puhuminen kouluissa, jopa välitunneilla, kiellettiin, vaikka jotkut suomenkieliset oppilaat eivät osanneet ruotsia (Paunonen 2018: 16). Mantilan (2000) mukaan käänne tapahtui vasta 1950-luvulla, jolloin Ruotsin kouluylhallituksen määräyksestä lapsia ei enää saanut kieltää puhumasta äidinkieltään. Paunosen (2018: 16) mukaan ruotsalaistamisprosessi jatkui melkein koko 1900-luvun ajan, mutta 1970-luvulla suomesta tuli Ruotsissa jälleen oppiaine melkein sadan vuoden tauon jälkeen (Mantila 2000). Oppilaat olivat kuitenkin tottuneet kuulemaan ja käyttämään Tornionjokilaakson murretta, ja he kokivat koulussa opetetun suomen yleiskielen itselleen vieraaksi. 1980-luvulla Ruotsin Tornionjokilaaksossa suomenkielisille lapsille alettiin Mantilan mukaan ”opettaa sitä kieltä, joka oli heidän todellinen äidinkieltensä”, ja oppilaiden oppimistulokset paranivat tämän muutoksen myötä. Suomen kieli Ruotsin puolella rajaa oli vähitellen eriytynyt omaksi kielekseen, *meänkieleksi*, joka nykyään on kielen virallinen nimi (Milani & Salö 2023: 32–33).

1980-luvulla alettiin Tornionjokilaaksossa myös heräämään ajatukseen, ettei vähemmistökielen puhumista tarvinnut hävetä (Lindgren 2000). Oppilaita ei silti myöhemminkään kannustettu opiskelemaan suomen kieltä ruotsalaisissa kouluissa, eikä meänkieltä opetusaineena ollut aina edes tarjolla (esim. Kolu 2023). Meänkielen alhainen status ruotsin kieleen mutta myös suomen yleiskieleen verrattuna ja vanhemman väestön negatiiviset koulukokemukset ovat usein johtaneet siihen, etteivät vanhemmat ole puhuneet meänkieltä lapsilleen kotona

(Elenius 2023; Huss 2022; Kolu, toimitteilla). Tämän seurauksena monet Tornionjokilaaksossa kasvaneet nuoret jakavat sen yhteisen sukupolvi-kokemuksen, etteivät he voi kommunikoida vanhempiensa tai isovanhempiensa kanssa heidän äidinkielellään (Kolu, toimitteilla). He ovat meänkielellä ilmaistuna *ummikoita* eli ruotsinkielisiä, jotka eivät osaa Tornionjokilaakson ”omaa kieltä” eli meänkieltä (Meän akateemi Academia Tornedaliensis *n.d.*; Kolu, toimitteilla).

Meänkieli ja suomen kieli ovat kuitenkin säilyneet Tornionjokilaaksossa ruotsalaistamispolitiikasta ja alueen nopeasta ruotsinkielistymisestä huolimatta. Lainion (1999: 164) mukaan tätä on edesauttanut jatkuva maahanmuutto Suomen puolelta rajaa sekä Suomen ja suomen kielen läheisyys ja alueen syrjäinen maantieteellinen sijainti. Kielten tunnustaminen kansallisiksi vähemmistökieliksi (SFS 2009:600; SFS 2009:724) on meänkielen ja suomen kielen puhujien mukaan nostanut molempien kielten statusta Ruotsissa. Lisäksi kielten elvytysliikkeet ja yhdistykset ovat jo pitkään olleet aktiivisia ja tekevät edelleen aktiivisesti työtä meänkielen ja suomen kielen elvyttämiseksi ja profiilin nostamiseksi (Kolu 2023: 149). Meänkielen opiskelijamäärät ovat kasvaneet Uumajan yliopistossa, mikä voi olla merkki kielen elpymisestä (Lainio 2017: 467).

Nykyään meänkieltä käytetään koulutuksessa, tiedotusvälineissä, kirjallisuudessa, teatterissa ja musiikissa sekä muissa kulttuurisissa yhteyksissä. Matarenkiin ja Kiirunaan perustettiin vuonna 2023 Kansallinen meänkielen kielikeskus, jonka tehtävä on antaa tukea ja tietoa kielenkäyttäjille koko maassa niin, että heillä on mahdollisuus ylläpitää kielitaitoaan meänkielessä (Institutet för språk och folkminnen 2023).

Nykyään ruotsi on Ruotsin Tornionjokilaakson pääkieli, mutta väestö on edelleen suureksi osaksi monikielistä (Arola ym. 2013: 3; Kolu 2020, 2023). Ruotsia, meänkieltä ja saamea puhuvien lisäksi alueella on muualta Ruotsista muuttaneita ruotsinsuomalaisia sekä muita maahanmuuttajia. Vaikka meänkieli on Ruotsin Tornionjokilaaksossa puhutun kielen virallinen nimi, on useiden tutkijoiden mielestä mahdotonta tehdä tarkkaa rajaa meänkielen ja molemmin puolin rajaa puhutun

suomen kielen välille (vrt. Arola ym. 2013: 2; Ruotsala 2014: 268). Suomen Tornionjokilaaksossa puhutaan Tornionjokilaakson murretta, jota myös joskus kutsutaan meänkieleksi (Arola ym. 2013: 3). Vastaavasti jotkut Ruotsin puolella asuvat meänkieliset voivat puhua suomen kielestä, vaikka tarkoittavat meänkieltä. Ruotsin kieli on vaikuttanut Tornionjokilaaksossa puhuttuun meänkieleen ja erityisesti sen sanastoon mutta myös muihin kielen osa-alueisiin (Hyltenstam & Milani 2012: 38).

3. Teoreettiset lähtökohdat ja käsitteet

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys on sosiolingvistinen monikielisyystutkimus ja erityisesti monikielisiin käytänteisiin (Kolu 2017; 2020), muun muassa limittäiskieleilyyn (Lehtonen 2021) ja limittäiskieleilyn tilaan (Li Wei 2018, engl. *translanguaging space*) liittyvät aiemmat tutkimukset. Yksi keskeisimmistä käsitteistä tässä tutkimuksessa on englanninkielinen termi *translanguaging* (García 2009; García & Li Wei 2014; Li Wei 2018; Cenoz & Gorter 2022). García (2009: 45) määrittelee termin *translanguaging* seuraavasti: ”multiple discursive practices in which bilinguals engage in order to make sense of their bilingual worlds”. Tässä artikkelissa käytän englanninkielistä termiä *translanguaging*⁴ teoreettisena näkökulmana ja kattoterminä monikielisille käytänteille (Cenoz & Gorter 2022: 12), kun taas termi *limittäiskieleily* viittaa yhteen konkreettiseen monikieliseen käytänteeseen, jossa kieliresursseja meänkieli, suomi ja ruotsi hyödynnetään samassa keskustelussa. Muita monikielisiä käytänteitä ovat esimerkiksi metakielen käyttö sekä merkityksistä neuvottelemisen yli kielirajojen ja kieliresursseja hyväksi käyttäen (vrt. García & Li Wei 2014; Kolu 2017). Kaikkia näitä edellä mainittuja monikielisiä käytänteitä tarkastellaan tässä artikkelissa, mutta pääpaino on limittäiskieleilyllä.

⁴ Englanninkielinen termi *translanguaging* käännetään suomeksi useimmiten kieleilyksi tai limittäiskieleilyksi (Kolu 2017; Lehtonen 2021), mutta selvyden vuoksi haluan pitää *translanguaging*-teorian ja *limittäiskieleilyn* monikielisenä käytänteenä erillään tässä tutkimuksessa. *Translanguaging* on kattotermi myös muille monikielille käytänteille limittäiskieleilyn lisäksi (vrt. Cenoz & Gorter 2022: 12).

Translanguaging-teoria on saanut osakseen myös kritiikkiä, muun muassa käsitteen monimerkityksisyyden vuoksi (Cenoz & Gorter 2020). Toisaalta jotkut kyseenalaistavat termin tarpeellisuuden, sillä monikielisyystutkimuksessa esiintyy muita sitä lähellä olevia englanninkielisiä termejä (Pennycook 2016: 202), kuten *transglossia*, *dynamic bilingualism* (García 2009, 2013, 2014), *heteroglossia*, *polylingualism* (Pennycook 2010, 2016), *polylingual languaging* (Jørgensen & Normann 2008), *multilanguaging* ja *metrolingualism* (Otsuji & Pennycook 2010, 2014). Li Wei (2018: 9) toteaa, että termiä *translanguaging* käytetään ja sovelletaan eri tavoin eri yhteyksissä, kuten esimerkiksi pedagogiikassa ja monikielisen vuorovaikutuksen tutkimuksessa sekä luokkahuoneissa että luokkahuoneen ulkopuolella. Alun perin *translanguaging* viittasi pedagogiseen menetelmään, jossa hyödynnetään systemaattisesti oppilaiden kieliresursseja opetuksessa, mutta nykyään termi voi myös viitata oppilaiden spontaaniin ja omaehtoiseen kieliresurssien käyttöön luokkatilanteessa ja sen ulkopuolella tai ylipäänsä monikielisiin käytänteisiin missä vuorovaikutustilanteessa hyvänsä (Lewis ym. 2012a, 2012b).

Monikielisiä käytänteitä on pidetty joissakin tapauksissa uhkana vähemmistökielille (Palmer ym. 2014; Cenoz & Gorter 2020). On esimerkiksi pelätty, että monikielinen pedagogiikka voi vaarantaa vähemmistökielen erityisaseman ja viedä yhä enemmän tilaa vähemmistökieleltä (esim. Slotte-Lüttge ym. 2013; Cenoz 2017). *Translanguaging* on kuitenkin ennen kaikkea kieli-ideologinen näkökulma, jonka mukaan kaikki kielet ovat yhtä arvokkaita, joten se pyrkii poistamaan kielten välisiä hierarkioita luokkahuoneissa ja yleensä yhteiskunnassa (García & Li Wei 2014). *Translanguaging*-näkökulma soveltuu mielestäni siksi hyvin monikielisyiden tutkimukseen vähemmistökielisen median viitekehyksessä. Kuten Li Wei (2022: 181) toteaa: ”*Translanguaging offers a holistic and equitable view of multilingualism: all languages matter!*”

4. Aiempia tutkimuksia monikielisistä käytänteistä mediassa

Tutkimuksia radio-ohjelmien monikielisyydestä on verraten vähän (esim. Androutsopoulos 2007; Muhonen 2010, 2013; Mawelle 2020). Vähemmistökielisten medioiden tutkimuksissa on keskitytty enemmän ohjelmien asiasisältöihin kuin itse kielellisiin käytänteisiin ja kielikontakteihin (Androutsopoulos 2007: 210). Kielten sekoittumista kielivähemmistöille suunnatuissa ohjelmissa on pidetty usein merkinä huonosta kielitaidosta ja vähemmistökielen rappeutumisesta (Androutsopoulos 2007: 210–211; Mawelle 2020: 323–324). Toisaalta Androutsopoulos (2007) toteaa, että kaksikielisyys mediassa on pikemminkin yleistä kuin poikkeuksellista ja sen voi olettaa kuvastavan ympäröivän yhteiskunnan monikielisyttä.

Muhonen (2013) on tutkinut väitöskirjatutkimuksessaan monikielisiä, erityisesti suomen ja englannin kieleen liittyviä kieli- ja diskurssikäytänteitä ja niiden funktioita nuorille suunnatuissa radio-ohjelmissa Suomessa ja Ruotsissa. Muhonen selvitti, miltä monikielisyys radio-ohjelmissa kuulostaa ja kuinka monikieliset nuoret ilmentävät identiteettiään kielirepertuaarinsa avulla. Tuloksien perusteella kieliresurssien hyödyntäminen keskusteluissa oli keskeinen ilmiö nuorten radio-ohjelmissa. Sekä suomi että Englanti olivat luonteva osa sekä radiojuontajien että nuorten kuuntelijoiden yhteistä kielirepertuaaria. Muhosen mukaan vuorovaikutuskonteksti vaikuttaa monikielisiin käytänteisiin ja niiden funktioihin. Hänen tutkimuksessaan monikieliset käytänteet toivat radio-ohjelmiin viihteellisyyttä ja kieliresurssien avulla leikittelyä. Lisäksi kieliresurssien avulla viitattiin johonkin aikaisemmin sanottuun tai kuultuun asiaan. Kaiken kaikkiaan monikieliset käytänteet toimivat indeksinä monikulttuuriselle ja monikieliselle identiteetille sekä tiettyyn ryhmään kuulumiselle.

Lam (2013), joka on tutkinut radiojuontajien kantonin ja englannin koodinvaihdon⁵ funktioita radiolähetyksissä, on saanut samansuuntaisia

⁵ Perinteinen koodinvaihtotutkimus ja *translanguaging*-näkökulma eroavat siinä, että ensin mainitussa tutkimussuuntauksessa kieliä tutkitaan usein erillisinä järjestel-

tutkimustuloksia kuin Muhonen (2013). Hänen tutkimuksensa mukaan koodinvaihto on tarkoituksenmukainen kommunikatiivinen strategia, jonka avulla luotiin radiokeskusteluun erilaisia sävyjä tai koomisia efektejä ohjelmien viihdearvon lisäämiseksi. Lisäksi radiojuontajat ilmaisivat koodinvaihdon avulla myös tiettyjä sosiaalisia merkityksiä, esimerkiksi ”me-koodia” ja vastaavasti sosiaalista etäisyyttä.

5. Tutkimusaineisto ja menetelmät

5.1. Haastatteluaineisto ja tutkimukseen osallistuneet toimittajat

Keräsin tutkimuksen haastatteluaineiston tammikuussa 2023 Teams-etäyhteydellä puolistrukturoituna ryhmähaastatteluna. Katsoin, että tässä tapauksessa aiheellisempaa kuin yksittäisten ihmisten haastattelu oli koota Meänraatiossa työskenteleviä toimittajia yhdessä pohtimaan monikielisiä käytänteitä, sillä he myös suunnittelevat ja juontavat ohjelmia sekä pohtivat kieliasioita työssään yhdessä (vrt. Pietilä 2017). Haastatteluun osallistui neljä Meänraation toimittajaa, jotka tuottavat ja juontavat muun muassa Finnmix-ohjelmaa.. Ryhmähaastattelu tehtiin toimituksen omalla suojatulla Teams-yhteydellä, ja yksi toimittajista taltioi kaikkien luvalla haastattelun ja lähetti sen suojatusti minulle haastattelun jälkeen.

Haastattelu kesti noin tunnin ja kymmenen minuuttia. Kysymykset käsittelivät radiotoimittajien omaa kielitaustaa ja heidän käsityksiään meänkielestä, monikielisyydestä sekä monikielisistä käytänteistä Meänraatiossa ja erityisesti monikielisessä Finnmix-ohjelmassa, mutta myös yleensä Tornionjokilaaksossa ja ruotsalaisessa yhteiskunnassa. Esitin samat kysymykset kielitaustasta yksitellen kaikille neljälle toimittajalle, mutta kysymyksiin, jotka liittyivät monikielisiin käytänteisiin, haastateltavat vastasivat yhdessä keskustellen. Haastattelu on litteroitu käyttäen karkeaa litterointitapaa, jota voi pitää tämän tutkimuksen

minä, kun taas translanguaging-teorian mukaan yksilön käyttämiä kieliresursseja tulee tarkastella yhtenäisenä kielirepertuaarina ja limittäiskieleilynä (Lewis ym. 2012a: 647).

tavoitteen näkökulmasta riittävän tarkkana (vrt. Nikander 2010). Analyysi keskittyy haastattelun sisältöön ja teemoihin eikä niinkään kielelliseen ilmaisuun. Haastattelin Meänraation toimittajia suomeksi, mutta haastateltavat käyttivät haastattelun aikana pääasiassa meänkieltä, jonkin verran myös suomea ja ruotsia.

Toimittajien anonyymiteetin turvaamiseksi en käytä artikkelissa juontajien nimiä, vaan viittaan heihin numeroilla: T1, T2, T3 ja T4. Haastateltavat ovat kaikki 30–40-vuotiaita. Tieto sukupuolesta ei ole oleellinen tutkimukseni kannalta. Aineiston keräämisessä noudatettiin Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK 2023) antamia ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisiä periaatteita. Haastateltaville lähetettiin etukäteen tiedote, jossa kerrottiin tutkimuksen aiheesta ja tavoitteista. Heille kerrottiin, mitä tutkimukseen osallistuminen edellyttää ja että osallistuminen oli vapaaehtoista ja mahdollista myös keskeyttää. Haastateltavat kertoivat suullisesti osallistuvansa vapaaehtoisesti tutkimukseen ja antoivat luvan nauhoitukseen ja haastatteluaineiston tutkimuskäyttöön. Osallistujille kerrottiin, että yksittäisiä toimittajia ja heidän vastauksiaan ei tutkimustuloksista voisi tunnistaa. Täytyy kuitenkin ottaa huomioon, että Meänraatiossa on hyvin rajallinen määrä toimittajia, joten ryhmätasolla anonyymisyys ei ole mahdollista.

Kuten taulukosta 1 ilmenee, on neljällä etähaastatteluun osallistuneella toimittajalla erilainen kielitausta, vaikka he kaikki ovat syntyneet ja käyneet peruskoulunsa ja lukionsa Suomen ja Ruotsin rajan läheisyydessä.

TAULUKKO 1. Haastateltavien kielitausta ja synnyinpaikka

Haastatteluun osallistuneet toimittajat	Äidinkieli	Muut (radion työ-)kielet	Syntymäpaikka
T1	meänkieli	ruotsi, suomi	Pohjois-Ruotsi
T2	suomi, meänkieli	ruotsi	Pohjois-Suomi
T3	suomi, meänkieli	ruotsi	Pohjois-Ruotsi
T4	ruotsi	meänkieli	Pohjois-Ruotsi

T1 kertoi syntyneensä pienessä kylässä Ruotsin puolella rajaa, ja hänen vanhempansa olivat hänen mukaansa tehneet tietoisien päätöksen puhua meänkieltä kotona. Hän sanoi, että meänkieli on hänen äidinkielsä ja ruotsin hän oli oppinut vasta päiväkodissa ja koulussa. T2 kertoi syntyneensä *rajan pinnassa, mutta Suomen puolella*. Hänen isänsä on suomalainen, äiti ruotsalainen. Hän kertoi, että hänen kotonaan puhuttiin vain suomea ja hän oppi ruotsin kielen vasta kun hän siirtyi Ruotsin puolelle lukioon, ”gymnasiettiin”. Hän totesi myös, että *suomi oon niinkö minun äidinkieli ja meänkieli saattaa sanoa että se oon äidinkieli koska täällä Torniolaaksossa ko oon kasunu ylös* (’kasvanut’). T3 kertoi syntyneensä Ruotsin puolella rajaa, ja hänen äidinkielsä on suomi ja meänkieli. T4 puolestaan piti ruotsia äidinkielenään: *ruottihan on minun niinkö äidinkieli mutta meänkieli ko met olema asunheet täälä rajala ja mulla on mummu Suomen puolelta niin se oon ollu aina niinkö minun matkassa*. Kukaan toimittajista ei ollut opiskellut meänkieltä koulussa, sillä sitä ei ollut heidän kouluaikanaan tarjolla. T4 oli sen sijaan opiskellut suomea koulussa Ruotsissa.

5.2. Finnmix-radio-ohjelmien nauhoitukset

Vuorovaikutuksellinen tutkimusaineisto koostuu Meänraation tuotamista ja lähettämistä monikielisistä Finnmix-ohjelman lähetyksistä. Finnmix soveltuu monikielisten käytänteiden tutkimukseen, sillä ohjelmakuvauksen mukaan se on monikielinen radio-ohjelma (Sveriges Radio 2023b). Androutsopoulosin (2007: 210) mukaan relevantti analyysiyksikkö vähemmistökielisen radiokanavan kielellisten käytänteiden tutkimuksessa on yksittäinen radio-ohjelma pikemminkin kuin kanavan koko päivittäinen tuotanto. Näin tutkimusaineisto on rajattu samankaltaisiin konteksteihin eli vuorovaikutukseen radiolähetyksissä, joissa on samat toimittajat ja yleisö. Finnmix-ohjelmaa ei ole suunnattu tietynikäisille kuuntelijoille, mutta radio-ohjelmasta tekemieni havaintojen ja niistä tekemieni lokikirjamerkintöjen perusteella ohjelmaan soittavat useimmiten aikuiset ja iäkkäämmät kuuntelijat.

Finnmixin yksi lähetys kestää 1,5 tuntia, ja tutkimuksessa analysoitiin 15 ohjelmaa eli yhteensä 22,5 tuntia. Analyysiin valitut radiolähetykset valitsin summittaisesti, mutta ne kaikki sijoittuvat ajalle 1.1.2022–20.5.2023. Olen litteroinut radiokeskusteluista ne kohdat, joissa monikielisiä käytänteitä esiintyy, käyttäen karkeaa litterointitapaa. Monikieliset käytänteet Finnmix-ohjelmassa ovat limittäiskieleilyä ja metakieltä. Jokaisessa analysoimassani 1,5 tunnin radiolähetyksessä esiintyy limittäiskieleilyä noin 90–100 kertaa. Käytännössä tämä tarkoittaa, että kieli vaihtuu puheosuuksissa meänkielestä (tai joissakin yksittäisissä tapauksissa suomesta) ruotsiin ja päinvastoin keskimäärin 1,5 kertaa minuutin aikana. Musiikin osuus ohjelmassa on 20–30 minuuttia. Musiikkiosuudet on jätetty pois analyysistä.

Meän- ja suomenkieliset puheosuudet on litteroitu kursivilla ja ruotsinkieliset osuudet puolestaan tavallisella kirjasintyyppillä. Artikkelin kirjoittaja on kääntänyt ruotsinkieliset osuudet vapaasti suomen kielelle ja käännökset on annettu puolilainausmerkeissä sulkujen sisällä. Anonyymisyyden turvaamiseksi en yhdistä haastattelemiani toimittajia analysoimieni Finnmix-lähetysten juontajiin, vaan viittaan heihin ja muihin radion työntekijöihin analyysissä A:na, B:nä, C:nä ja D:nä sekä kuuntelijoihin ja kuuntelijoiden tervehdyksissä esiintyviin nimiin alkukirjaimilla N.N. Finnmix-lähetyksissä on mukana myös sellaisia toimittajia, jotka eivät osallistuneet haastatteluun. Tutkimuseettisistä syistä ei myöskään radiolähetysten tarkkoja päivämääriä anneta analyysissa, jotta mahdollisimman suuri etäisyys juontajien henkilöllisyyteen säilytetään.

Muhosen (2013) mallin mukaisesti olen kirjoittanut niin kutsuttua kuuntelijan tutkimuspäiväkirjaa eli lokikirjaa yleisimmistä monikielisiä käytänteitä koskevista havainnoista kuunnellessani radiolähetysä (ks. myös Emerson ym. 1995; Blommaert & Dong 2010).

5.3. Analyysimenetelmät

Toimittajien ryhmähaastattelu on analysoitu teemoittelun avulla. Teemoittelussa haastatteluista on paikannettu tutkimuskysymysten kannalta olennaiset aiheet eli teemat, jotka liittyvät meänkieleen, monikielisyys-teen ja monikielisiin käytänteisiin erityisesti vähemmistökielisen Meänraatio-kanavan ja monikielisen Finnmix-ohjelman viitekehyksessä, mutta myös yleisemmin Tornionjokilaaksossa ja ruotsalaisessa yhteiskunnassa (ks. teemoittelusta esim. Eskola & Suoranta 2008: 174–180).

Vuorovaikutuksellisen aineiston analyysissa sovelletaan etnografisia menetelmiä eli havainnointia ja niin kutsuttua lokikirjaa eli tutkijan muistiinpanoja yleisemmistä monikielisiä käytänteitä koskevista huomioista Finnmix-ohjelman lähetyksissä. Tarkastelun kohteena ovat radio-ohjelman juontajien keskinäiset sekä juontajien ja ohjelmaan soittavien kuuntelijoiden monikieliset käytänteet vuorovaikutustilanteissa musiikkikappaleiden välissä. Tutkimuksessa kartoitetaan myös kielellisten käytänteiden mahdollisia funktioita radio-ohjelman vuorovaikutustilanteissa (Blom & Gumperz 1972; Gumperz 1982; Muhonen 2013). Aineistoja analysoidaan erityisesti translanguaging-teorian ja limittäiskieleilyn tilan näkökulmasta eli sen kannalta, miten puhujat hyödyntävät kieliresurssejaan vuorovaikutuksessa toistensa kanssa ja millaisia funktioita limittäiskieleilyllä voi olla.

6. Analyysi

6.1. Meänraation toimittajien käsityksiä meänkielestä, monikielisyydestä ja monikielisistä käytänteistä Meänraation viitekehyksessä

Meänraation meänkieleen, monikielisyys-teen ja monikielisiin käytänteisiin liittyvät teemat, jotka nousivat esiin radiotoimittajien haastattelussa ovat 1) meänkielen tietoinen käyttö ja oikeakielisyys, 2) meänkieli versus ruotsin ja suomen kieli, 3) radiolähetysten ymmärrettävyys ja 4) kieliresurssien monipuolinen hyödyntäminen.

Koska Meänraation pääasiallisena tehtävänä on tuottaa radio-ohjelmia nimenomaan meänkielellä, on ymmärrettävää, että kanavan toimittajilla on paljon huomioitavaa juuri meänkielen käytöstä radiotyössä.

T3 totesi haastattelun aluksi, että heillä on radiotyössä oma kielensä:

- (1) *sehän oon kans tuo ko sitten ko oon raatiossa töissä niin meilä oon niinkö raation kieli* (T3)

Kun kysyin, millainen tämä radion kieli on, T3 kertoi sen viittaavan nimenomaan yhtenäiseen meänkieleen ja sen oikeakielisyyteen.

- (2) *niinkö yhteinen meänkieli – – no met ruukaama yhessä niinkö mennä läpille ja sitten niinkö ottaa siitä niinkö päätöksen miten met käytämä sitä meänkieltä oikeasti* (T3)

Esimerkissä (2) kuvattua metakielistä neuvottelua meänkielen kielikysymyksistä ja erityisesti neuvottelua meänkielisen vastineen löytämiseksi jollekin ruotsinkieliselle sanalle (vrt. esim. 6) voi pitää translanguaging-teorian mukaisesti monikielisenä käytänteenä, jossa monikieliset puhujat neuvottelevat kieli-ilmauksista ja niiden merkityksistä monikielisessä ympäristössä (vrt. García 2009; Kolu 2017). Myös T1:n mukaan Meänraation toimittajat käyvät päivittäin keskustelua meänkieleen, mutta myös monikielisyyteen liittyvistä kielikysymyksistä:

- (3) *jatkuvasti joka päivä oon kieliasiat framila meilä* (T1)

Meänraatiossa työskentelevien toimittajien neuvottelujen tavoitteena on oikeakielinen, yhteinen ja yhtenäinen meänkieli. Toimittajille tuntui olevan erityisen tärkeää kehittää radion meänkieltä, joka T1:n mukaan on *kehityksen alla vielä*. Kuten T1 huomautti, meänkieli kehittyy vielä ja kielessä *tapahtuu muutoksia koko ajan*. Lisäksi hän totesi, että *mekki teemä virheitä*. Hänen mukaansa toimittajat testaavat erilaisia ilmaisu-
tapoja ja neuvottelevat niistä:

- (4) *mekki testaama, freistaama ja pruuvaama ja katoma mikä toimii* (T1)

T2 viittasi Isofin (Institutet för språk och folkminnen⁶) kielenhuoltajaan, jolta he saavat tarvittaessa tukea meänkieleen liittyvissä kielikysymyksissä:

- (5) *meilähän oon Isofilla kielenhuoltaja N.N. ja hään oon vähän sitten niinkö käytössä sillä laila että jos meilä oon niinkö semmosia funteerinkiä ja päätöksiä no että mitenkä tätä sannaä tässä käyttää ja näin niin hään oon niinkö semmonen palloteltava ja eksperttikynskaappi siinä mielessä mutta että jos meilä oon niinku sanoja niin yhdessä met tehämä niinku päätöksiä (T2)*

Mainitessaan yhteistyön kielenhuoltajan kanssa T2 ilmeisesti haluaa korostaa, että meänkielellä on omat norminsa, joiden puitteissa toimittajat haluavat kehittää ja käyttää kansallisen vähemmistökielisen median kieltä auktoriteetin avustuksella. Toisaalta toimittajat hyödyntävät meänkieltä koskevissa kielikysymyksissä omaa monikielisyytään. Yksi T2:n kuvailema monikielinen käytänne on meänkielen, ruotsin ja suomen ilmaisujen ja sanojen vertailu. Kun toimittajat esimerkiksi miettivät, miten jonkin ruotsin kielen erityissanan voisi sanoa meänkielellä, he tarkistavat, miten asia ilmaistaan suomen kielessä:

- (6) *kyllä mie ehkä näkisin että kyllähän se osittain tukkee sitä kans jos met haema jotaki meänkielistä sannaä jolleki ruottinkieliselle sanale niin kyllä met aina katoma mitä se sana oon Suomen puolela ja miltä se kuulostaa sielä passaisko se paremin vastaisko se sitä meänkielen sannaä mikä se niinkö vois olla ymmärtäiskö sen meänkielessä näin mie näkisin ette kyllähän sitä haethaan ja katothaan että miltä se kuulostaa ja miten se sanothaan mutta useasti niinkö jos kääntää meänkieleleikki niin ja kattoo sitten Suomen puolelta niin ylheensä se mennee sitten siihen että se joku sana häätyy kertoa useamalla sanala että se ei mene niinkö että ottaa suorhaan sieltä – ko meiläki oon niinkö uutisjuttuja niin kieli-hän oon siinä sielä oon semmosia spesiaalisanoja mille häätyy mille ei ehkä löyvy vastaavaa sannaä ja se häätyy niinku selvästi selittää että sen ymmärtää ja se vaatii ylheensä sen sinne tullee niinkö useamalla sanala*

⁶ Ruotsin valtion viranomainen, joka vastaa ruotsin, meänkielen ja suomen kielen kielenhuollosta Ruotsissa.

sen yhen spesiaalisanan selittää meänkieli oon rikas kieli oon meänkielen sanoja joita ei voi yhdellä suomen kielen sanalla kääntää (T2)

Esimerkin (6) perusteella toimittajat käyttävät siis suomen kieltä resursinaan pohtiessaan meänkielisiä jonkin erityisalan ilmaisuja ja uudissanoja. T2 kuitenkin huomautti, ettei suomenkielistä sanaa useinkaan voi ottaa meänkieleen suoraan, vaan toimittajat joutuvat selittämään asioita monisanaisesti varmistaakseen, että ohjelman kuuntelijat asian varmasti ymmärtävät Ruotsin kontekstissa. T2:n kuvailema käytänne vastaa hyvin Garcían (2009: 45) translanguaging-teorian perusajatusta siitä, kuinka monikieliset hyödyntävät kieliresurssejaan ja moninaisia diskursiivisia käytänteitään pyrkiessään tekemään itseänsä ymmärretyksi.

Yhä useampi monikieliseen Finnmix-ohjelmaan soittava kuuntelija puhuu toimittajien mukaan ruotsia, ja yksi kielellinen käytänne meänkielen käytön turvaamiseksi on se, että ohjelman juontajat käyttävät itse paljon meänkieltä:

(7) *sehän oon haaste nyt meilä tämä että ruotti ei sais ottaa liian paljon tillaa tässä meän ohjelmassa met yritämmä sitten sehän oon semmonen palanssi mitä yrittää löytää siinä olletikki ohjelmanvetäjät ainaki keskenhään puhuvat meänkieltä (T2)*

T2 totesi myös, että koska he eivät voi säädellä monikieliseen radio-ohjelmaan ja automaattiseen puhelinvastaajaan soittavien kuuntelijoiden kielivalintaa eivätkä sitä, millä kielellä he lähettävät ääneen luettavia tervehdyksiä, onnentoivotuksia sekä musiikkitoiveita, heistä on tärkeää, että he itse puhuvat meänkieltä keskenään.

Yksi Finnmixin toimituksen kehittämä monikielinen käytänne, jonka tarkoitus on lisätä meänkielen käyttöä ohjelmassa, on tervehdyksien tai onnittelujen kääntäminen meänkielelle, jos tervehdys on lähetetty ruotsiksi tai suomeksi. Tämä kuitenkin tapahtuu vain, jos tervehdyksen lähettäjä itse niin haluaa.

Kysymys meänkielen ja suomen kielen roolista monikielisessä Finnmix-ohjelmassa on myös toimittajien mukaan jatkuvasti keskustelujen aiheena:

- (8) *mutta sehän oon jatkuva keskustelu tuo kans tuo suomi kontra meänkieli tietekki (T1)*

T1:n mukaan kysymys on ”kauhean hankala”. Hän sanoi pyrkivänsä käyttämään nimenomaan meänkieltä, mutta hänelläkin voi välillä lipsahtaa vahingossa jokin suomen kielen sana meänkielen sanan sijaan. Hän otti esimerkiksi meänkielen sanan *piiain*, joka suomeksi on *ehkä*.

- (9) *se mulla lipsahtaa vaikka en haluakhaan (T1)*

Esimerkin (9) kommentista päätellen toimittaja haluaa tietoisesti tehdä eron meänkielen ja suomen kielen välille. Hänen mukaansa joillakin kuuntelijoilla on vähemmistökielten hierarkioihin liittyviä asenteita. Hän kokee loukkaavana joidenkin kuuntelijoiden kommentit, joissa kehutaan hänen ”hyvää ja huilaavaa” suomen kieltään, vaikka hän puhuu äidinkielenään meänkieltä.

- (10) *sielä oon semmonen vanha käsitys että suomen kieli olis parempi kieli osata niin saattaa käyttää sitä niinkö positiivisena kommentaarina mutta sullahan oon niin hyvä ja huilaava suomen kieli siehän ossaat sitä suomen kieltä vaikka se piiain oon sitä meänkieltä mutta se oon semmosta huilaavaa ja sujuvaa ja net ajattelee että oonpa hieno (T1)*

Esimerkin (10) kommentin perusteella toimittaja tekee eron myös meänkielisen ja suomenkielisen kieli-identiteetin välille. Lopuksi hän kuitenkin lisäsi:

- (11) *sama kielihän se oon pohjana se oon vain kehittyny eri suunthaan (T1)*

Haastateltavien mukaan Meänraation kuuntelijoiden mielipiteet meänkielen oikeakielisyyden suhteen jakaantuvat, varsinkin kun kuuntelijat voivat puhua meänkielen eri varieteetteja. Toimittajat itse pyrkivät käyttämään meänkieltä ruotsin ja suomen kielen sijaan, mutta kuten T2 totesi, pääasia on, että kuuntelijat koko ajan ymmärtävät heitä ja he pyrkivät selittämään vaikeammat asiat usealla tavoin kieliresursejaan hyödyntäen.

Kaiken kaikkiaan toimittajien kuvaamat käytänteet vastaavat translanguaging-tutkimuskentän kuvauksia monikielisistä käytänteistä

(García 2009: 45; Kolu 2017: 67–68) ja Li Wein (2011: 1223) limittäiskieleilyn tilan määritelmää: ”a space for the act of translanguaging as well as a space created through translanguaging”. Toisaalta kyse on kielten käytön välisen tasapainon löytämisestä monikielisessä radio-ohjelmassa vähemmistökielisessä mediassa. Toimittajat kertoivat pyrkivänsä tietoisesti käyttämään meänkieltä ohjelmassa ja kannustavansa myös ohjelman kuuntelijoita meänkielen käyttöön tasapainottaakseen varsinkin meänkielen ja yhä lisääntyvän ruotsin kielen käytön välistä suhdetta ohjelmassa.

6.2. Monikielisiä käytänteitä Finnmix-ohjelmassa

Finnmixin kaikissa 15 tarkastellussa lähetyksessä ohjelman vetäjä aloittaa lähetyksen limittäiskieleilemällä ja toivottamalla kuulijat tervetulleiksi ohjelmaan sekä meänkielellä että ruotsiksi. Esimerkissä (12) radio-ohjelman juontaja kääntyy ohjelman alussa ensin kuuntelijoiden ja sitten ohjelman toisen juontajan puoleen:

- (12) *joo vain hei ja tervetuloa Meänraatiin ja Finnmixiin* hej och välkommen till Meänraatio och Finnmix fredagsnöjet med stort f eller stort p om man tar det på meänkieli ('hei ja tervetuloa Meänraatioon ja Finnmixiin perjantaihupia suurella f:llä tai p:llä jos meänkielellä sanotaan') *perjantaihuvia niin hupia niin joo* om man nu kan ('jos nyt voi') *mie olen A. A. ja mie olen sinun seurana puolitoista tiimaa etheenpäin mutta mie en ole yksin täällä Matarengissä oon premiääri ensimmäisenä kertana laitapotkuna B. B. sporttikysymys hur känn det?* ('miltä tuntuu')

Myös esimerkissä (13) radio-ohjelman juontajista A limittäiskieleilee lähetyksen aluksi ja sanoo saman alkutervehdyksen kuulijoille sekä meänkielellä että ruotsiksi. Molemmat toimittajat esittelevät itsensä meänkielellä. Tämän jälkeen ensimmäisenä puhunut toimittaja A puhuttelee toista toimittajaa B meänkielellä ja B vastaa hänelle meänkielellä. Sitten toimittaja A jatkaa limittäiskieleilyä meänkielellä ja ruotsiksi. Lopuksi hän kysyy meänkielellä B:ltä puhelinnumeroa toimitukseen.

Toimittaja B kertoo numeron ruotsiksi. Kaikkia repliikkejä ei siis toisteta molemmilla kielillä, mikä antaa vaikutelman, että juontajat luottavat kuulijoiden pystyvän seuraamaan keskustelua, jossa kielet limittyvät, täydentävät toisiaan ja sulautuvat yhtenäiseksi limittäiskieleilyn tilaksi.

(13) A: *hei hei ja tervetuloa Meänraatiin ja Finnmixiin niinkö kuuluu perjantaihin mikä olis perjantai ilman Finnmixiä varmt välkommen till Finnmix sinun seurana oon täältä Matarengistä tänä iltana olen mie A.A.*

B: *ja mie B.B.*

A: *B rytineerattu laitapotku toista kertaa matkassa miltä se tuntuu?*

B: *no aivan aivan hyvältä mukava olla täällä*

A: *fini perjantai ollu ja sittenkö saapi vielä Finnmixin vettä niin ei saata olla parempaa met olema kahestaan täällä Matarengissä Luulajassa C.C. vastaa telefooniin D.D. hoitaa meile tekniikkaa C.C. är klar att svara när du ringer ('C.C. on valmis vastaamaan kun soitat') niin puhelimheen ja mikäs se oon se meän numero tänne Finnmixiin?*

B: *numret är – – ('numero on...')*

Kuten esimerkeistä (12) ja (13) ilmenee, toimittajat A ja B limittäiskieleivät jo heti ohjelman alussa luultavasti toivottaakseen monikieliset kuuntelijat tervetulleeksi lähetykseen ja ilmaistakseen ohjelman idean limittäiskieleilyn tilasta, joka jatkuu koko ohjelman ajan. Meänkieli saa toimittajien juonnoissa kuitenkin isoimman roolin, ja myös alkutervehdys tulee ensimmäiseksi meänkielellä, mikä on odotettua, sillä kuten edellä mainittiin, Meänraatio tuottaa ohjelmia erityisesti meänkielisille kuulijoille. Tämä tulos tukee myös toimittajien haastattelussa esiin tuomaa tavoitetta siitä, että he käyttävät mahdollisimman paljon meänkieltä keskenään juonnoissaan. Toimittajat eivät kuitenkaan aina jatka juontoaan samalla kielellä, millä he ovat aloittaneet vuoron. Esimerkissä (14) ohjelman vetäjä aloittaa limittäiskieleilyn ruotsinkielisellä puhekielen fraasilla *jajamensan*, mikä vastaa suomen kielessä lähinnä ilmaisua 'tosiaan' tai 'jo vain'. Sen jälkeen juontaja jatkaa puhettaan meänkielellä:

- (14) jajamensan (’tosiaan’) C.C. *oon valmhiina ottamhaan vasthaan sinun puhelun ja jos ei vastaa varsin niin soita uuesti sillä pruukaa olla sielä aika paljon tekemistä*

Juontajien monikielinen käytänne, jossa he hyödyntävät monipuolisesti kieliresurssejaan toteuttaa ohjelman ja limittäiskieleilyn ajatusta kielten rajat ylittävästä kommunikaatiosta, jonka avulla meänkieli, suomi ja ruotsi legitimoidaan ohjelman kieliksi ja kaikkien kolmen kielen puhujat toivotetaan tervetulleiksi ohjelmaan. Myös Muhosen (2013) tutkimustuloksissa tuli esille, että radio-ohjelmien juontajat hyödynsivät monikielisiä repertuaarejaan ja toistivat saman asian usealla kielellä. Finnmix-ohjelmassa luvataan kääntää tervehdyksiä meänkielelle, jos kuuntelija, joka on tervehdyksen sähköpostilla lähettänyt niin haluaa. Aina ruotsinkielisten sanojen kääntäminen meänkielelle ei kuitenkaan onnistu suorassa lähetyksessä, kuten esimerkissä (15), jossa radiotoimittaja lukee kuuntelijan lähettämää onnitteluviestiä:

- (15) A: [onniteltavan nimi] *oon semmonen ärtig* (’terhakka’) *vaimo jonka meän veli onnistu voittamhaan* – –
B: *mm ärtig* ((hiljaa nauraen))
A: *ärtig*
B: *ärtig sehän joo sehän oon niin että methän sanoma että met käännämä meänkielele jos haluaa oon niin tuo oli kyllä hankala sana ärtig ei sitä herranisä saata puhua mutta mie uskon että kaikki ymmärtää ärtig*

Esimerkkikeskustelussa (15) radiojuontaja A lukee meänkielisen onnitelun, jossa veljen vaimoa kuvataan ruotsin adjektiivilla *ärtig*, joka suomeksi tarkoittaa lähinnä ’terhakka’ tai ’sähäkkää’ (kirjoittajan oma käännös). Toimittaja ei kuitenkaan löydä meänkielistä vastinetta sanalle. Hän kuitenkin olettaa kuulijoiden ymmärtävän sanan merkityksen.

Myös kuuntelijat, jotka soittavat Finnmix-ohjelmaan, limittäiskielelevät. Esimerkissä (16) kuuntelija N.N. ilmaisee itse, että haluaa käyttää ohjelmassa molempia kieliä, meänkieltä ja ruotsia:

- (16) A: *kunkas nimi oli?*
N.N.: *no hei terve N.N.*

A: *oleks sie täältä Matarengistä?*

N.N: *no mie olen vasta siirtynyt mie... nyinflyttad ('vasta muuttanut') mie olen asunu täällä ett år ('vuoden')*

A: *jaha no mitä sie tykkää?*

N.N: *joo hyvin hyvin ainaki jajamensan ('jo vain') ja mie puhun molempia kieliä ja siks mie halusin lähättää tervheisiä*

Limittäiskieleilylle ei aina vaikuta olevan selvää yhtä syytä, vaan se voi olla vain tapa kommunikoida ja keino ilmaista monikielistä identiteettiä monikielisessä ympäristössä. Toisinaan kuuntelija toteaa, että hän haluaa lähettää tervehdyksensä tietyllä kielellä. Radio-ohjelmasta tekemiäni havaintojen ja lokikirjamerkintöjen perusteella vanhemmat kuuntelijat vaihtavat meänkielen usein ruotsiin siinä vaiheessa, kun he lausuvat onnentoivotuksia lastenlapsilleen, jotka eivät ehkä osaa meänkieltä. Onnittelujen kieli valitaan luultavasti vastaanottajan mukaan, kun halutaan, että vastaanottaja varmasti ymmärtää tervehdyksen ja onnittelujen sisällön.

Yhteenvedon voi sanoa, että ymmärrettävyys, vuorovaikutuskonteksti sekä viestin vastaanottaja vaikuttavat monikielisiin käytänteisiin ja niiden funktioihin (vrt. Muhonen 2013). Limittäiskieleily kolmella kielellä on Finnmix-ohjelman ideana, joten limittäiskieleilyllä on myös oma itseisarvo ja viihteellinen funktio (vrt. Lam 2013; Muhonen 2013). Finnmix-ohjelmasta tekemiäni havaintojen ja lokikirjamerkintöjen perusteella ohjelman juontajat pitävät kuitenkin meänkielen kommunikation keskiössä käyttämällä itse enimmäkseen meänkieltä.

7. Lopuksi

Tässä artikkelissa kartoitettiin ryhmähaastattelun avulla Meänraation toimittajien käsityksiä meänkielestä, monikielisyydestä ja monikielisistä käytänteistä Meänraation ja erityisesti monikielisen Finnmix-radio-ohjelman viitekehityksessä, mutta myös yleensä Tornionjokilaaksossa ja ruotsalaisessa yhteiskunnassa. Haastattelussa keskeisiksi teemoiksi nousivat: 1) meänkielen tietoinen käyttö ja oikeakielisuus, 2) meänkieli

versus ruotsin ja suomen kieli, 3) radiolähetysten ymmärrettävyys ja 4) kieliresurssien monipuolinen hyödyntäminen.

Radiotoimittajat painottivat haastattelussa, että heidän tavoitteenaan on oikeakielinen ja yhtenäinen meänkieli. Kielikysymyksissä he kertoivat konsultoivansa päivittäin paitsi toisiaan myös meänkielen kielenhuoltajaa ja tekevnsä asioista yhteisen päätöksen. Toimittajat sanoivat radiotyössään käyttävänsä monipuolisesti hyödykseen kieliresussejaan ja erilaisia diskurssiivisia käytänteitä pyrkiessään tekemään itseänsä ymmärretyksi monikieliselä yleisölle moniäänisessä ympäristössä. Monikielisenä käytänteenä voi pitää esimerkiksi metakielisiä neuvotteluja siitä, mitä meänkielistä sanaa toimittajat voisivat käyttää ruotsin sanan vastineena, sekä suomen kielen hyödyntämistä tällaisessa tilanteessa.

Toisaalta toimittajat ilmaisivat tekevnsä tietoisesti työtä ”meänkielisen tilan” säilyttämiseksi monikielisen Finnmix-ohjelman lähetyksissä käyttämällä mahdollisimman paljon meänkieltä tasapainottaakseen meänkielen, suomen ja ruotsin käytön välistä suhdetta ohjelmassa.

Finnmix-ohjelmasta tekemieni havaintojen ja lokikirjamerkintöjen perusteella keskeisin monikielinen käytänte on limittäiskieleily: ohjelman juontajat toistavat osittain samoja juontosisältöjä sekä meänkielellä että ruotsiksi. Toimittajat käyttävät useampia muotoiluja ja kieliresurseja selittääkseen saman asian niin, että kaikki kuulijat sen ymmärtäisivät. Kaikkia juontorepliiikkejä ei kuitenkaan suoraan käännetä toiselle kielelle, vaan kielet limittyvät ja täydentävät asiamerkityksiä kommunikaatiossa. Toimittajat käyttävät monikielisiä resursejaan esimerkiksi lukiessaan ääneen onnitteluviestejä ja selittäessään ruotsin sanoja meänkielellä kuulutijoille, mutta aina ruotsin sanojen kääntäminen spontaanisti meänkielelle ei onnistu. Toimittajat luottavat kuulijoidensa kuitenkin pystyvän seuraamaan keskustelua, sillä luultavasti suurin osa heistä asuu monikielisessä Tornionjokilaaksossa ja he ovat tottuneet kuulemaan kyseisiä kieliä. Myös ohjelmaan soittavat kuulijat limittäiskieleilevät ja käyttävät monipuolisesti kieliresursejaan vuorovaikutuksessa toimittajien kanssa. Joskus he taas toteavat jo puhelun

alkuun, mitä kieltä he haluavat käyttää, ja siinä tapauksessa toimittajat vastaavat soittajille kyseisellä kielellä. Toisaalta, jos soittaja on epävarma meänkielentaidostaan, toimittajat kannustavat häntä puhumaan meänkieltä. Ohjelmasta tekemiäni havaintojen perusteella kielivalinta tehdään yleensä meänkielen ja ruotsin välillä, mutta tarkkaa rajaa meänkielen ja suomen kielen välillä on ollut mahdotonta vetää tässä tutkimuksessa (vrt. Arola ym. 2013: 2; Ruotsala 2014: 268).

Yhteenvedona voidaan todeta, että Finnmix-ohjelman idea ”toive-mysiikkiä ja terhveisiä meänkielelä, suomeksi ja ruottiksi” on toteutettavissa nimenomaan limittäiskieleilyn tilassa, jossa ylitetään kielirajoja, mutta toisaalta neuvotellaan jatkuvasti kieliin ja kielenkäyttöön liittyvistä rajoista ja kysymyksistä. Finnmix-lähetyksissä toimittajien ja kuuntelijoiden kielelliset resurssit ja rekisterit kohtaavat monikielisissä käytänteissä (García & Li 2014; Li Wei 2018: 23–24; Lehtonen 2021: 77). Tulosten perusteella Meänraation Finnmix-ohjelmassa on tarkoituksenmukaista pitää yllä monikielistä diskurssia, jolla on vähemmistökielen käytön, revitalisaation ja jopa arvostuksen kannalta paljon relevanssia. Limittäiskieleily ja muut monikieliset käytänteet mahdollistavat eri kielitaitotasolla olevien puhujien osallistumisen radiolähetyksiin vähemmistökielellä. Yksi tavoite monikielisen ja limittäiskieleilyn tilan luomiseen on toimittajien mukaan se, että kynnyksellä käyttää vähemmistökieltä on matalampi, jos vaatimuksena ei ole kielen täydellinen hallinta. Kysymys on loppujen lopuksi kielellisestä demokratiasta, varsinkin kun ottaa huomioon meänkielen puhujien historian ja kohtelun Ruotsissa (esim. Elenius 2023). Meänraation meänkielisillä ja monikielisillä radio-ohjelmilla on todennäköisesti merkitystä Tornionjokilaaksossa asuvien kielelliselle ja kulttuuriselle identiteetille. Finnmix-ohjelman suuri suosio perustuu luultavasti siihen, että monikielinen radio-ohjelma tavoittaa monikielisesti laajemman yleisön kuin mitä se tavoittaisi yksikielisillä lähetyksillä. Limittäiskieleilyllä on lisäksi oma viihdearvonsa, sillä kieliresursseilla myös leikitellään radiolähetyksissä. Yhtenä Meänraation tavoitteena on lisätä laajemman yleisön tietämystä meänkielestä.

Tämän tutkimuksen rajallisen aineiston perusteella ei voi tehdä kovin pitkälle meneviä johtopäätöksiä, mutta tutkimus antaa kuitenkin yleiskuvan siitä, millaisia käsityksiä neljällä vähemmistökielisen Meänraatio-kanavan toimittajilla on monikielisyydestä meänkielen näkökulmasta ja miten limittäiskieleily ja muut monikieliset käytänteet voivat lisätä vähemmistökielen käyttöä ja näkyvyyttä tiedotusvälineissä. Toisaalta toimittajat toteuttavat monikielisen diskurssin rinnalla myös vähemmistökielistä diskurssia. Kaiken kaikkiaan neuvottelut kielikysymyksistä ja kielikäytännöistä ja niihin liittyvät strategiat sekä valinnat vaikuttavat aineistosta nousevien diskurssien perusteella olevan luonnollinen osa vähemmistökielisen radion työtä.

Tutkimusta voisi jatkaa analysoimalla isomman otoksen Finnmix-lähetyksiä. Lisäksi voisi olla kiinnostavaa verrata Meänraation kolmi-kielistä Finnmix-ohjelmaa Gränslöst-ohjelmaan, sillä se on suunnattu nimenomaan nuorille aikuisille, ja ohjelman toimittajien ja kuuntelijoiden kielenkäyttö voi sen vuoksi olla erilaista.

Kiitokset

Kiitokset Meänraation toimitukselle ja neljälle haastatteluun osallistuneelle toimittajalle. Kiitos Elina Kruukalle ja Elina Kankaalle meänkielisten sitaattien kieliasun tarkastuksesta sekä kaikista tärkeistä huomioista. Kiitos myös nimettömille arvioijille oivallisista kommentteista.

Litterointimerkkien selitykset

kursiivi	meänkieli tai suomi
tavallinen kirjasintyyppi	ruotsi
--	poisto
((selitys))	litteroijan selitys

Lähteet

- Androutsopoulos, Jannis 2007. Bilingualism in the mass media and on the internet. – Monica Heller (ed.). *Bilingualism: A Social Approach*. New York: Palgrave Macmillan, 207–230. https://doi.org/10.1057/9780230596047_10
- Arola, Laura, Elina Kangas, Minna Pelkonen 2013. Meänkieli i Sverige. Sammanfattning av en slutrapport i Eldia-projektet. *Studies in European Language Diversity* 33.2. Mainz: Research consortium ELDIA.
- Blom, Jan Petter, John J. Gumperz 1972. Social meaning in linguistic structures: Code switching in Norway. – Jan Gumperz, Dell Hymes (eds.). *Directions in Sociolinguistics*. New York: Holt, Rinehart & Winston, 407–434.
- Blommaert, Jan, Ad Backus 2011. Repertoires Revisited: 'Knowing Language' in Superdiversity. *Working Papers in Urban Language & Literacies* 67. Tilburg: Tilburg University.
- Blommaert, Jan, Jie Dong 2010. *Ethnographic Fieldwork: A Beginner's Guide*. Bristol–Buffalo: Multilingual Matters. <https://doi.org/10.21832/9781847692962>
- Cenoz, Jasone 2017. Minority languages and sustainable translanguaging: Threat or opportunity? – *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 38 (10), 901–912. <https://doi.org/10.1080/01434632.2017.1284855>
- Cenoz, Jasone, Durk Gorter 2020. Teaching English through pedagogical translanguaging. – *World Englishes* 39 (2), 300–311. <https://doi.org/10.1111/weng.12462>
- Cenoz, Jasone, Durk Gorter 2022. *Pedagogical Translanguaging*. Cambridge Elements in Language Teaching. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781009029384>
- Elenius, Lars 2023. Skolbarn i Tornedalen mellan två språk: Tornedalingars förhållningssätt till svenska statens språkpolitik i två skolor i Tornedalen. Luleå: Luleå tekniska universitet.
- Emerson, Robert M., Rachel I. Fretz, Linda L. Shaw 1995. *Writing Ethnographic Fieldnotes*. Chicago: University of Chicago Press. <https://doi.org/10.7208/chicago/9780226206851.001.0001>
- Eskola, Jari, Juha Suoranta 2008. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. 8. p. Tampere: Vastapaino.
- García, Ofelia 2009. *Bilingual Education in the 21st Century: A Global Perspective*. Chichester: Wiley-Blackwell.
- García, Ofelia 2013. From diglossia to transglossia: Bilingual and multilingual classrooms in the 21st century. – Christian Abello-Contesse, Paul M. Chandler, Maria Dolores López-Jiménez, Rubén Chacón-Beltrán

- (eds.). *Bilingual and Multilingual Education in the 21st Century: Building on Experience*. Bristol: Multilingual Matters, 155–175. <https://doi.org/10.21832/9781783090716-012>
- García, Ofelia 2014. Countering the dual: Transglossia, dynamic bilingualism and translanguaging in education. – Rani Rubdy, Lubna Alsagoff (eds.). *The Global-Local Interface and Hybridity: Exploring Language and Identity*. Bristol: Multilingual Matters, 100–118. <https://doi.org/10.21832/9781783090860-007>
- García, Ofelia, Li Wei 2014. *Translanguaging: Language, Bilingualism and Education*. London: Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1057/9781137385765>
- Gumperz, John 1982. *Discourse Strategies*. Studies in Interactional Sociolinguistics. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511611834>
- Huss, Leena. 2022. Språkförlustens konsekvenser. Om språk, kultur och välbefinnande. Rapporter från Sannings- och försoningskommissionen.
- Hyltenstam, Kenneth, Tommaso Milani 2012. Flerspråkighetens sociopolitiska och sociokulturella ramar. – Kenneth Hyltenstam, Monica Axelsson, Inger Lindberg (red.). *Flerspråkighet: En forskningsöversikt*. Stockholm: Vetenskapsrådet, 17–152.
- Institutet för språk och folkminnen 2023. Kansalinen meänkielen kielikeskus saapii ministeriviehraan. – Meänkieli. Nationella minoritetsspråk, 4.2. <https://www.isof.se/minoritetssprak/meankieli/tekheila/uutisia/uutisia/2023-02-01-kansalinen-meankielen-kielikeskus-saapii-ministeriviehraan> (17.7.2023).
- Jørgensen, Jens Normann 2008. Polylingual languaging around and among children and adolescents. – *International Journal of Multilingualism* 5 (3), 161–176. <https://doi.org/10.1080/14790710802387562>
- Kahn Nord, Petra 2022. Meänkieli ger en bred bevakning av frågor på meänkieli. – *Minoritet.se*, 4.5. <https://www.minoritet.se/7430> (16.7.2023).
- Kolu, Jaana 2017. ”Me ollaan mukana tässä experimentissä”: Lingvistiska resurser och språkpraktiker i tvåspråkiga ungdomssamtal i Haparanda, Stockholm och Helsingfors. *Jyväskylä Studies in Humanities* 317. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Kolu, Jaana 2020. Tvåspråkiga Haparandaungdomars transspråkande och identitetspositionering ur ett diakront perspektiv (2014–2019). – *Nordand* 2, 63–77. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-3381-2020-02-02>
- Kolu, Jaana 2023. ”Det ska få höras och synas” – meänkieli i uppsving i två unga tornedalings lingvistiska autobiografier. – Tommaso M. Milani,

- Linus Salö (red.). Sveriges nationella minoritetsspråk. Nya språkpolitiska perspektiv. Lund: Studentlitteratur.
- Kolu, Jaana (toimitteilla). Att bli *ummikko*? Om att förlora och återerövra ett språk och en identitet. – Denny Jansson, Ida Melander, Gustav Westberg, Daroon Yassin Falk (red.). Svenskans beskrivning 38. Örebro: Örebro universitet.
- Lainio, Jarmo 1999. Språk, genetik och geografi: Om kontinuitetsproblematiken och debatten om finska som minoritetsspråk. – Kenneth Hyltenstam (red.). Sveriges sju inhemska språk – ett minoritetsspråksperspektiv. Lund: Studentlitteratur, 138–204.
- Lainio, Jarmo 2017. Nationella minoritetsspråk: Förbättrade förutsättningar till undervisning och revitalisering. Betänkande av utredningen förbättrade möjligheter för elever att utveckla sitt nationella minoritetsspråk. SOU 2017:9. https://www.regeringen.se/contentassets/1223a145243f4c0aa25c0f3dc55b6965/sou-2017_91_webb.pdf (17.7.2023).
- Lainio, Jarmo, Erling Wande 2015. Meänkieli today – to be or not to be standardised. *Sociolinguistica* 29 (1), 121–140. <https://doi.org/10.1515/soci-2015-0009>
- Lam, Wai 2013. Code switching and code mixing in the broadcasts of Commercial Radio Hong Kong (CRHK). Thesis. Hong Kong: University of Hong Kong, Pokfulam, Hong Kong SAR.
- Lehtonen, Heini 2021. Kielitaitojen kirjo käyttöön, limittäislimittäiskieleilyä luokkaan. – Maria Ahlholm, Irina Piippo, Päivi Portaankorva-Koivisto (toim.). AFinLA-e: Soveltavan kielitieteen tutkimuksia 13, 70–90. <https://doi.org/10.30660/afinla.100292>
- Lewis, Gwyn, Bryn Jones, Colin Baker 2012a. Translanguaging: Origins and development from school to street and beyond. – *Educational Research and Evaluation: An International Journal on Theory and Practice* 18 (7), 641–654. <https://doi.org/10.1080/13803611.2012.718488>
- Lewis, Gwyn, Bryn Jones, Colin Baker 2012b. Translanguaging: Developing its conceptualisation and contextualisation. – *Educational Research and Evaluation: An International Journal on Theory and Practice* 18 (7), 655–670. <https://doi.org/10.1080/13803611.2012.718490>
- Lindgren, Anna-Riitta 2000. Language emancipation: The Finnish case. – Robert Phillipson (ed.). *Rights to Language: Equity, Power and Education*. Mahwah: Laurence Erlbaum Associates, 40–45.
- Li Wei 2011. Moment analysis and translanguaging space: Discursive construction of identities by multilingual Chinese youth in Britain. – *Journal of Pragmatics* 43 (5), 1222–1235. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2010.07.035>

- Li Wei 2018. Translanguaging as a practical theory of language. – *Applied Linguistics* 39 (1), 9–30. <https://doi.org/10.1093/applin/amx039>
- Li Wei 2022. Translanguaging as a political stance: implications for English education. – *ELT Journal* 76 (2), 172–182. <https://doi.org/10.1093/elt/ccab083>
- Mantila, Harri 2000. Meänkieli, yksi vähemmistökielistä. – *Kielikello: Kielenhuollon tiedotuslehti* 3, 9–12.
- Martin, Maisa 2016. Monikielisyys muutoksessa. – *Kieli, koulutus ja yhteiskunta* 7 (5), 1–8. <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-lokakuu-2016/monikielisyys-muutoksessa> (17.7.2023).
- Mawelle, Indira 2020. Language mixing on radio (mis)understood. – *Language Awareness* 29 (3–4), 322–337. <https://doi.org/10.1080/09658416.2020.1773839>
- Meän akateemi. *Academia Tornedaliensis. Ummikko*. n.d. <https://xn--sprk-soa.isof.se/me%C3%A4nkieli/> (17.7.2023).
- Milani, Tommaso M., Linus Salö 2023. Minoritetsspråkspolitik och sociolinguistiska verkligheter. – Tommaso M. Milani, Linus Salö (red.). *Sveriges nationella minoritetsspråk. Nya språkpolitiska perspektiv*. Lund: Studentlitteratur, 267–281.
- Muhonen, Anu 2010. ”Mike Tyson syö korvia”: Två eller flera språk som markörer för humor. – Anders Bengtsson, Victorine Hancock (eds.). *Humor in Language: Textual and Linguistic Aspects*. Acta Universitatis Stockholmiensis, Stockholm Studies in Modern Philology, New Series 15. Stockholm: Stockholm University, 192–222.
- Muhonen, Anu 2013. *Error error lataa patteri*: From language alternation to global multilingual repertoires in Finnish youth radio programs in Finland and in Sweden. *Jyväskylä Studies in Humanities* 219. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Nikander, Pirjo 2010. Laadullisten aineistojen litterointi, kääntäminen ja validiteetti. – Johanna Ruusuvuori, Pirjo Nikander, Matti Hyvärinen (toim.). *Haastattelun analyysi*. Tampere: Vastapaino, 432–445.
- Otsuji, Emi, Alastair Pennycook 2010. Metrolingualism: Fixity, fluidity and language in flux. – *International Journal of Multilingualism* 7 (3), 240–254. <https://doi.org/10.1080/14790710903414331>
- Otsuji, Emi, Alastair Pennycook 2014. Unremarkable hybridities and metrolingual practices. – Rani Rubdy, Lubna Alsagoff (eds.). *The Global-Local Interface, Language Choice and Hybridity*. Bristol: Multilingual Matters, 83–99. <https://doi.org/10.21832/9781783090860-006>

- Palmer, Deborah K., Ramón Antonio Martínez, Suzanne G. Mateus, Kathryn Henderson 2014. Reframing the debate on language separation: Toward a vision for translanguaging pedagogies in the dual language classroom. – *The Modern Language Journal* 98 (3), 757–772. <https://doi.org/10.1111/modl.12121>
- Paunonen, Heikki 2018. Tornion murteesta meänkieleen: Reaaliaikainen tutkimus Ruotsin Ylitorniolta 1966–1992. – Sisko Brunni, Niina Kunnas, Sarteri Palviainen (toim.). *Kuinka mahottomasti nää tekkiit. Juhlakirja Harri Mantilan 60-vuotispäivän kunniaksi*. Oulu: Oulun yliopisto, 14–160.
- Pennycook, Alastair 2010. *Language as a Local Practice*. Abingdon: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203846223>
- Pennycook, Alastair 2016. Mobile times, mobile terms: The trans-super-poly-metro movement. – Nikolas Coupland (ed.). *Sociolinguistics: Theoretical Debates*. Cambridge: Cambridge University Press, 201–216. <https://doi.org/10.1017/CBO9781107449787.010>
- Pietilä, Ilkka 2017. Ryhmäkeskustelu. – Matti Hyvärinen, Pirjo Nikander, Johanna Ruusuvoori (toim.). *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Tampere: Vastapaino, 111–130.
- Ruotsala, Helena 2014. Onko suomella sijaa? Suomen- ja meänkielisiä ääniä Haaparannan arjessa. – Nobufumi Inaba, Jorma Luutonen, Arja Hamari, Elina Ahola (toim.). *Juuret marin murteissa, latvus yltää Uraliin*. Juhlakirja Sirkka Saarisen 60-vuotispäiväksi 21.12.2014. *Suomalais-Ugrilaisen Seuran toimituksia* 270. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura, 267–281.
- SFS 2009:600. Språklag. [https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/spraklag-2009600_sfs-2009-600/\(23.8.2023\)](https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/spraklag-2009600_sfs-2009-600/(23.8.2023)).
- SFS 2009:724. Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk. [https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2009724-om-nationella-minoriteter-och_sfs-2009-724/\(23.8.2023\)](https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2009724-om-nationella-minoriteter-och_sfs-2009-724/(23.8.2023)).
- Sihlman, Hanna 2018. Finnmix-Kyllikki on ollut mukana tuhansien ihmisten iloissa ja suruissa. – *Sveriges Radio*, 19.10. <https://sverigesradio.se/artikel/7070575> (20.5.2023).
- Slotte-Lüttge, Anna, Tuuli From, Fritjof Sahlström 2013. *Tvåspråkiga skolor och lärande – en debattanalys*. – Liisa Tainio, Heidi Harju-Luukkainen (red.). *Kaksikielinen koulu: Tulevaisuuden monikielinen Suomi = Tvåspråkig skola: Ett flerspråkigt Finland i framtiden*. Turku: Suomen kasvatustieteellinen seura, 221–244.

- Svenska Tornedalingars Riksförbund. n.d. Tornedaling, kvän och lantalainen. <https://str-t.com/tornedaling-kvan-och-lantalainen/> (17.7.2023).
- Sveriges Radio 2022. Den anonyma skogsdisco-artisten Hooja: ”Mina rötter är från Finland”, 26.8. <https://sverigesradio.se/artikel/den-anonyma-skogsdisco-duon-hooja-mina-rotter-ar-fran-finland> (17.7.2023).
- Sveriges Radio 2023a. Publicservice-redovisning 2022. <https://sverigesradio.se/diverse/appdata/isidor/files/3113/7560e1ff-a902-419c-b498-7b3c4b9d58fb.pdf> (15.7.2023).
- Sveriges Radio 2023b. Meänraatio/Finnmix. <https://sverigesradio.se/finnmix> (15.7.2023).
- Sändningstillstånd för Sveriges Radio AB 2020–2025. <https://sverigesradio.se/diverse/appdata/isidor/files/3113/4ae1e84e-e978-4b48-8972-8e3a674781df.pdf> (18.05.2023).
- TENK = Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/2023. Helsinki.

Multilingual practices in the minority language radio *Meänraatio*

J A A N A K O L U

University of Eastern Finland

The aim of the study is to explore how multilingualism and multilingual language practices are perceived by radio journalists working in *Meänraatio*, the Meänkieli-language channel of the Swedish Radio Norrbotten. (Meänkieli, earlier also known as Tornedalian Finnish, is an autochthonous language of Northern Sweden and now officially acknowledged as a national minority language.) Multilingualism and multilingual practices are examined in particular from the perspective of Meänkieli in the multilingual radio programme *Finnmix*, but also in the *Meänraatio* channel, Tornedalen and the Swedish society in general. In addition, the study explores the multilingual practices of hosts and listeners in the *Finnmix* broadcasts. The study is based on both ethnographic and interactional data. The former consists of a group interview with radio journalists working for *Meänraatio*, and of the author's observations and logbook notes of *Finnmix* radio broadcasts, while the interactional data consist of recordings and transcriptions of *Finnmix* radio broadcasts. The theoretical framework of the study is sociolinguistic research on multilingualism, based in particular on translanguaging theory, which focuses on multilingual practices.

The main multilingual practice in the radio programme *Finnmix* is the use of multiple language repertoires in the same conversation: Meänkieli, Swedish and Finnish. In order to reach the multilingual audience of Tornedalen and to maximise comprehensibility, the programme hosts created a translanguaging space, where language barriers are crossed and meanings are constantly negotiated. In the radio broadcasts, the linguistic resources and registers of hosts and listeners met in multilingual practices and discourses. On the other hand, alongside a multilingual discourse the journalists also maintain a minority-language discourse: they try to choose Meänkieli expressions instead of Finnish and to use Meänkieli with each other as much as possible, for a more balanced presence of Meänkieli, Finnish and Swedish in the broadcasts. The journalists of

Meänraatio engage in daily discussions on language issues and consult a Meänkieli expert, thus actively contributing to the maintenance, profile-raising and development of the language, for example by creating new words.

Keywords: Tornedalen; translanguaging; translanguaging space; language repertoire; linguistic resources; media

Jaana Kolu

Humanistinen osasto, Vieraat kielet ja käännöstiede
PL 111, 80101 Joensuu, Itä-Suomen yliopisto, Finland
jaana.kolu@uef.fi